

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

21 май 2018 година

ПЪРВИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 30. вкл. отбелязвайте в листа за отговори.

1. В кой ред НЕ е допусната правописна грешка?

- А) спрени, мятана, стреляли
- Б) улеснение, осъзнавам, куловози
- В) таинствен, фотьойли, фойе
- Г) издържлив, задлъжнял, сълзлив

2. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) правдив, преход, амбалаж
- Б) разкъсан, безкръвен, подхвърлен
- В) зависник, хищник, финалистка
- Г) беритба, отвивам, сгрея

3. В кой ред НЕ е допусната правописна грешка?

- А) От здравословното му състояние зависи продължителността на диетата.
- Б) Италианският отбор ще пропусне предстоящото световно първенство.
- В) Обявени са стоките с промоционални цени в големия мебелен магазин.
- Г) Имам стара травма от падане и при влажно време трудно движа лакъта си.

4. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) Днес жълточерният отбор ще се бори за победа в местното дерби.
- Б) Професорът ще изнесе още една лекция пред четвъртокурсниците.
- В) Пациентката направи проверка на своя здравноосигурителен статус.
- Г) Заместникдиректорският кабинет е разположен на последния етаж.

5. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) Статистиката показва, че населението на Западна Европа през последните десетилетия значително намалява.
- Б) В много произведения на Българския фолклор откриваме изключително интересни сюжети за митологични същества.
- В) В Българската академия на науките се проведе конференция, посветена на новите технологии в медицината.
- Г) Действието на френския филм пренася зрителите в годините преди избухването на Втората световна война.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

За участие в международния фестивал пристигнаха двадесет музиканта (А) – шестима млади и награждавани в конкурси китаристи (Б) и трима утвърдени саксофонисти (В), разпределени в три екипа (Г).

7. В кое от изреченията НЕ е допусната граматична грешка?

- А) Гласуваните поправки в новия закон ще засегнат пряко въздушния и сухопътен транспорт в страната.
- Б) Убедително написаното мотивационно писмо на младия и амбициозен кандидат впечатли комисия.
- В) Още утре г-н Каменов, адвокат на братовчедка ми, ще те потърси, за да подготвиш необходимите документи.
- Г) По Искърско дефиле, което е с дължина около 100 км, са разположени множество интересни обекти.

8. В кое от изреченията НЕ е допусната граматична грешка?

- А) Вчера българският и чешкият премиери проведоха работна среща в Брюксел.
- Б) Бихме могли да въведеме специфични изисквания към бъдещите служители.
- В) Проверявайки финансовия отчет, счетоводителят откри неизправни документи.
- Г) В интервю зрителят не одобрява и протестира срещу насилието над животните.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) В гардероба в коридора откриха не само празни куфари, но и няколко кашона.
- Б) Маргарита, неговата голяма и единствена любов, неочаквано замина за чужбина.
- В) Разхождайки се по тесните улици на притихналия град, тя се озова на площада.
- Г) По всяка вероятност, той беше разбрал за предстоящото пътуване на сестра си.

10. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Тя се вцепени от ужас, отвори уста, но не успя да каже нищо.
- Б) Той понечи да отвори вратата, бравата на която беше счупена.
- В) Учениците, без да изчакат своя учител се качиха в автобуса.
- Г) Прибрах се вечерта вкъщи и забелязах, че чантата ми я няма.

11. В кое от изреченията НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) След връчване на наградата режисьорът произнесе благодарно слово.
- Б) Обръщението към публиката бе написано прочувствено и трогателно.
- В) След завършването на колежа започна да работи като рехабилитатор.
- Г) Катастрофата на магистралата се случи благодарение на заледения асфалт.

12. Кое фразеологично словосъчетание означава *внимавам да не сгреша*?

- А) опирам на камък
- Б) обирам си крушите
- В) опичам си ума
- Г) оставам в сянка

13. От коя творба са стиховете?

*На безстрастното време в неспираща
гасне мълком живот неживяв
и плачът ми за пристан умира,
низ велика пустиня развян.*

- А) „Цветарка“
- Б) „Моята молитва“
- В) „Черна песен“
- Г) „Кукувица“

14. В кой ред авторът на всички творби е Елин Пелин?

- А) „Андрешко“, „Занемелите камбани“, „Косачи“
- Б) „Ветрената мелница“, „Гераците“, „Ралица“
- В) „Задушница“, „Заточеници“, „На оня свят“
- Г) „Мечтатели“, „Последна радост“, „Андрешко“

15. Зара, Динко и Костов са герои от творба на:

- А) Йордан Йовков
- Б) Димитър Талев
- В) Иван Вазов
- Г) Димитър Димов

16. Коя от творбите е ода?

- А) „Спи езерото; белостволи буки“
- Б) „Моята молитва“
- В) „Стария музикант“
- Г) „Българският език“

17. В коя творба е заложена идеята за пречистващата сила на любовта?

- А) „Cis moll“
- Б) „Ще бъдеш в бяло“
- В) „До моето първо либе“
- Г) „Прощално“

18. Коя от творбите на Иван Вазов се откроява мотивът за разочарованието от следосвобожденската действителност?

- А) „Линее нашто поколение“
- Б) „Чичовци“
- В) „Опълченците на Шипка“
- Г) „При Рилския манастир“

19. Стремещът към лично облагодетелстване, презрението към обществените идеали и към културните ценности са характерни проблеми в творби на:

- А) Йордан Йовков
- Б) Димчо Дебелянов
- В) Алеко Константинов
- Г) Елисавета Багряна

20. Коя от творбите може да се определи като принадлежаща на реализма?

- А) „Да се завърнеш...“
- Б) „Книгите“
- В) „Дядо Йоцо гледа“
- Г) „Маска“

21. Каква композиционна роля в разказа „На оня свят“ изпълнява вестта за смъртта на дядо Матейко?

- А) завръзка
- Б) кулминация
- В) развръзка
- Г) епилог

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Спи езерото; белостволи буки
над него свождат вити гранки,
и в тихите му тъмни гълбини
преплитат отразени сянки.*

- А) гротеска
- Б) антитеза
- В) епитет
- Г) литота

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 30. включително).

ТЕКСТ 1

- *Защо българските издатели се насочват към електронните книги?*
- През последните години електронните книги от новост се превръщат в нещо ежедневно и намират все повече читатели. Търсенето на електронни ресурси непрекъснато се увеличава. Съвременните технологии вече са неизменна част от ежедневието ни, а това няма как да не се отрази и върху политиките на всяко издателство. Малкият размер на самите устройства, наречени *четци за електронни книги*, допринася в голяма степен за тяхната популярност сред читателите. При това те са удобни за пренасяне и дават възможност за едновременно съхранение на много голям брой електронни книги в едно устройство. Електронната книга, освен че е удобна и може да се носи в джоба, буквално е в състояние да побере цяла една библиотека.
- *Ще измести ли електронната книга традиционната, тази, която разгръщаме страница по страница?*
- За мен като читател няма разлика между двете, важно е съдържанието, а не форматът на една книга. Както в други държави в Европа, така и у нас класическата хартиена книга все още е по-търсена от електронната ѝ версия, но електронните книги са бъдещето. Малко по-различно стоят нещата обаче в Америка, където се наблюдава по-висок ръст на продажби на електронни книги за сметка на хартиените.
- *Кои са предимствата на електронните книги?*
- Електронната книга не остава отпечатък върху околната среда. За нейното производство не са нужни хартия, химикали за обработката ѝ, мастило, електричество и машинно масло за печатните преси, лепило. Транспортирането ѝ не се осъществява от превозни средства, работещи с гориво. От тази гледна точка електронните издания са по-екологични. Електронните книги са и по-евтини от печатните им аналози, защото при тях е елиминиран рискът, свързан с реализирането на отпечатания тираж.

ТЕКСТ 2

Съвременен технологичен аналог на печатната книга е електронната книга. Тя представлява в общи линии същото текстово произведение, съдържащо се и в хартиената книга, но в електронен формат. Електронната книга е файл, обединяващ в себе си информация под формата на текстово, визуално или звуково съдържание, което позволява по-лесното му съхраняване. Електронните книги се разпространяват на различни преносими носители, но най-често се предоставят за закупуване от специализирани сайтове. Има варианти, при които може да се разрешава отваряне на електронната книга на ограничен брой устройства (напр. от 1 до 6), както и да се контролират правата за отпечатване и копиране на части от текста.

Електронни книги могат да се четат на всякакви електронни устройства с дисплей и с инсталиран специален софтуер като: стационарните и преносимите компютри, таблетите, мобилните телефони, електронните четци. Електронното устройство съхранява файловете и ги представя на читателя във вид, подобен на хартиената книга. Един електронен четец е в състояние да побере до 2 000 електронни книги.

Налични са и много функции, които са в полза на читателя. Така например при приключване на четенето автоматично се запомня мястото в текста, до което е стигнал читателят. Допълнителни функции могат да бъдат също така изборът на шрифт на текста, добавянето и премахването на отметки, промяната на цвета и размера на шрифта, инсталирането на други шрифтове, промяната на фона или на ориентацията на изгледа (т.нар. завъртане), бързо преместване до определена страница от книгата и т.н.

23. От коя сфера на общуване е Текст 1?

- А) естетическата сфера
- Б) институционалната сфера
- В) медийната сфера
- Г) битовата сфера

24. Кое от посочените твърдения е вярно за Текст 1?

- А) В текста се опровергават предимствата на електронните книги.
- Б) Текстът осведомява за преимуществата на електронните книги.
- В) Текстът акцентира върху функциите на дигиталните технологии.
- Г) В текста се анализират недостатъците на дигиталните технологии.

25. Кое твърдение е вярно за Текст 1?

- А) Състои се от въпроси и отговори, защото е откъс от интервю.
- Б) Оформен е като диалог, защото е част от художествен текст.
- В) Включва термини, защото представлява откъс от научна статия.
- Г) Използвани са чужди думи, защото е публикуван в интернет.

26. Кое от посочените твърдения е вярно според Текст 1?

- А) Създаването на електронни книги се очертава като един от основните приоритети на съвременните издателства.
- Б) Електронната книга е малко по размер устройство, което съхранява информацията под формата на файл.
- В) В европейските страни в последните години се тиражират повече електронни книги в сравнение с хартиените.
- Г) При издаването на електронните книги се влагат в пъти по-малко материали като хартия, мастило и др.

27. В коя сфера на общуване се използва Текст 2?

- А) научната сфера
- Б) битовата сфера
- В) институционалната сфера
- Г) естетическата сфера

28. Текст 2 е част от:

- А) инструкция за употреба
- Б) документален разказ
- В) рекламна брошура
- Г) научна статия

29. Словосъчетанието *електронен четец*, употребено в Текст 2, е:

- А) разговорен израз
- Б) терминологичен израз
- В) жаргонна фраза
- Г) фразеологично словосъчетание

30. В кой ред е посочено вярно твърдение според Текст 2?

- А) При четене на електронни книги отсъства възможност за промяна на шрифта и размера на буквите.
- Б) Поради удобния си размер електронните книги могат да съдържат единствено текстови файлове.
- В) Електронните четци притежават достатъчно памет за едновременно съхранение на много електронни книги.
- Г) Електронните книги се разпространяват благодарение на безплатното им сваляне от специализирани сайтове.

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

21 май 2018 година

ВТОРИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите със свободен отговор запишете в свитъка за свободните отговори на предвиденото място.

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 31. до 34. включително).

ТЕКСТ 1

- *Защо българските издатели се насочват към електронните книги?*
- През последните години електронните книги от новост се превръщат в нещо ежедневно и намират все повече читатели. Търсенето на електронни ресурси непрекъснато се увеличава. Съвременните технологии вече са неизменна част от ежедневието ни, а това няма как да не се отрази и върху политиките на всяко издателство. Малкият размер на самите устройства, наречени *четци за електронни книги*, допринася в голяма степен за тяхната популярност сред читателите. При това те са удобни за пренасяне и дават възможност за едновременно съхранение на много голям брой електронни книги в едно устройство. Електронната книга, освен че е удобна и може да се носи в джоба, буквално е в състояние да побере цяла една библиотека.
- *Ще измести ли електронната книга традиционната, тази, която разгръщаме страница по страница?*
- За мен като читател няма разлика между двете, важно е съдържанието, а не форматът на една книга. Както в други държави в Европа, така и у нас класическата хартиена книга все още е по-търсена от електронната ѝ версия, но електронните книги са бъдещето. Малко по-различно стоят нещата обаче в Америка, където се наблюдава по-висок ръст на продажби на електронни книги за сметка на хартиените.
- *Кои са предимствата на електронните книги?*
- Електронната книга не оставя отпечатък върху околната среда. За нейното производство не са нужни хартия, химикали за обработката ѝ, мастило, електричество и машинно масло за печатните преси, лепило. Транспортирането ѝ не се осъществява от превозни средства, работещи с гориво. От тази гледна точка електронните издания са по-екологични. Електронните книги са и по-евтини от печатните им аналози, защото при тях е елиминиран рискът, свързан с реализирането на отпечатания тираж.

ТЕКСТ 2

Съвременен технологичен аналог на печатната книга е електронната книга. Тя представлява в общи линии същото текстово произведение, съдържащо се и в хартиената книга, но в електронен формат. Електронната книга е файл, обединяващ в себе си информация под формата на текстово, визуално или звуково съдържание, което позволява по-лесното му съхраняване. Електронните книги се разпространяват на различни преносими носители, но най-често се предоставят за закупуване от специализирани сайтове. Има варианти, при които може да се разрешава отваряне на електронната книга на ограничен брой устройства (напр. от 1 до 6), както и да се контролират правата за отпечатване и копиране на части от текста.

Електронни книги могат да се четат на всякакви електронни устройства с дисплей и с инсталиран специален софтуер като: стационарните и преносимите

компютри, таблетите, мобилните телефони, електронните четци. Електронното устройство съхранява файловете и ги представя на читателя във вид, подобен на хартиената книга. Един електронен четец е в състояние да побере до 2 000 електронни книги.

Налични са и много функции, които са в полза на читателя. Така например при приключване на четенето автоматично се запомня мястото в текста, до което е стигнал читателят. Допълнителни функции могат да бъдат също така изборът на шрифт на текста, добавянето и премахването на отметки, промяната на цвета и размера на шрифта, инсталирането на други шрифтове, промяната на фона или на ориентацията на изгледа (т.нар. завъртане), бързо преместване до определена страница от книгата и т.н.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете САМО буквите на ЧЕТИРИТЕ факта, които ОТСЪСТВАТ в посочените текстове.

- А) Новите технологии неминуемо оказват своето влияние върху книгоиздаването.
- Б) Всеки електронен четец е в състояние да побере повече от 1 000 електронни книги.
- В) Електронните книги успяват да привлекат вниманието на всички подрастващи.
- Г) Хартиените книги у нас все още се продават повече от електронните им варианти.
- Д) Електронните книги имат по-малко редове на страница в сравнение с хартиените.
- Е) Първият електронен четец е пуснат на пазара преди повече от петнадесет години.
- Ж) Издаването на електронни книги се отразява благоприятно върху околната среда.
- З) Различните производители на електронни четци разработват разнообразни функции.

32. В свитъка за свободните отговори запишете кое е ОБЩОТО, за което се говори в ДВАТА текста.

33. В свитъка за свободните отговори формулирайте в 2 – 3 изречения собствена теза по ЕДНА от посочените теми:

За или против печатните книги

Бъдещето на четенето

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко основното от съдържанието на Текст 2.

35. За всяко празно място изберете НАЙ-УМЕСТНАТА от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

Белият бор е едно от най-разпространените иглолистни растения, което заедно с други (А) видове (Б) обширни гори в планинските райони. Стъблото му се издига до 20 – 30 метра (В). Листата му са игловидни, (Г) върху силно скъсени клонки.

- А) дървени, дърводелски, дървесни
- Б) формулира, образува, извежда
- В) широчина, дебелина, височина
- Г) разположени, изложени, приложени

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните ФОРМИ на думите, поставени в скоби.

А) Членуване

Във (Варненски) археологически музей се съхраняват едни от най-забележителните паметници на световната култура, открити в (околност). (Музей) посещават както организирани групи, така и индивидуални посетители от страната и чужбина.

Б) Местоимения

(Кой/кого) избраха за директор на строителната фирма, предстои да разберем утре. Учителят, (чийто/чиито) ученици спечелиха призови места на спортното състезание, беше награден.

Родителите за пръв път отидоха през лятото на почивка в чужбина без децата (си/им). Повикаха по спешност момчето, за да предостави необходимите документи, но (той/то) не се отзова.

В) Учтивя форма

Госпожице, Вие сте (пропуснал) уговорения час, въпреки че бяхте (уведомен) да дойдете навреме. Бихте ли (изчакал) в приемната?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите знаци.

На рождения си ден, който бе отбелязан в залата на театъра актьорът призна пред публиката Скъпи приятели цял живот съм на сцената. Съвсем различно обаче е усещането да си сред публиката. Развълнувани от думите му неговите колеги започнаха да го аплодират.

Прочетете откъса от творбата „Градушка“ и изпълнете задачите към него (38. задача и 39. задача).

38. В свитъка за свободните отговори запишете ДВА ЦИТАТА, които представят бедите на селските труженици.

„Една, че две, че три – усилни
и паметни години... Боже,
за някой грях ръце всесилни
подигна ти и нас наказа.

Кой ли може
неволя клетнишка изказа,
макар че вчерашна се дума?
Да беше мор, да беше чума,
че в гроба гърло не гладува,
ни жадува!

А то – градушка ни удари,
а то – порой ни мътен влече,
слана попари, засух беше –
в земята зърно се опече...“

39. В свитъка за свободните отговори със СВОИ ДУМИ запишете ДВА ПРИМЕРА, които са основания за определянето на живота на селяните като *неволя клетнишка*.

40. Свържете името на героя с името на автора, от чиято литературна творба е съответният герой. В списъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) отец Никодим	Пейо Яворов
Б) поп Андрей	Гео Милев
	Елин Пелин
	Йордан Йовков

Свържете името на героя с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

В) Климент Бенков	„Железният светилник“
Г) Павел Морев	„Бай Ганьо“
	„Гераците“
	„Тютюн“

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

Д) „Моята молитва“	Димчо Дебелянов
Е) „Тиха победа“	Димитър Димов
	Христо Смирненски
	Христо Ботев

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

21 май 2018 година

ТРЕТИ МОДУЛ (120 минути)

Аргументативния текст напишете в свитъка за свободните отговори на предвиденото място.

41. Прочетете творбата на Никола Вапцаров „Вяра“ и в свитъка за свободните отговори напишете аргументативен текст в обем до 4 страници на тема *Човекът и вярата*. Преди текста отбележете жанра му – интерпретативно съчинение или есе.

Ето – аз дишам,
работя,
живея
и стихове пиша
(тъй както умея).
С живота под вежди
се гледаме строго
и боря се с него,
доколкото мога.

С живота сме в разпра,
но ти не разбирай,
че мразя живота.
Напротив, напротив! –
Дори да умирам,
живота със грубите
лапи челични
аз пак ще обичам!
Аз пак ще обичам!

Да кажем, сега ми окачат
въжето
и питат:
„Как, искаш ли час да живееш?“
Веднага ще кресна:
„Свалете!
Свалете!
По-скоро свалете
въжето, злодеи!“

За него – Живота –
направил бих всичко. –
Летял бих
със пробна машина в небето,
бих влезнал във взривна
ракета, самичък
бих търсил
в простора
далечна
планета.

Но все пак ще чувствам
приятния гъдел
да гледам как
горе

небето синее.
Все пак ще чувствам
приятния гъдел,
че още живея,
че още ще бъда.

Но ето, да кажем,
вий вземете – колко? –
пшеничено зърно
от моята вера,
бих ревнал тогава,
бих ревнал от болка
като ранена
в сърцето пантера.

Какво ще остане
от мене тогава? –
Миг след грабежа
ще бъда разнищен.
И още по-ясно,
и още по-право –
миг след грабежа
ще бъда аз нищо.

Може би искате
да я сразите
моята вяра
във дните честити,
моята вяра,
че утре ще бъде
живота по-хубав,
живота по-мъдър?

А как ще шурмувате, моля?
С куршуми?
Не! Неуместно!
Ресто! – Не струва! –

Тя е бронирана
здро в гърдите
и бронебойни патрони
за нея
няма открити!
Няма открити!

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

21 май 2018 година

КЛЮЧ С ВЕРНИТЕ ОТГОВОРИ

Въпроси с избираем отговор

<i>Въпрос №</i>	<i>Верен отговор</i>	<i>Брой точки</i>
1.	А	1
2.	В	1
3.	В	1
4.	А	1
5.	Б	1
6.	А	1
7.	Б	1
8.	В	1
9.	Г	1
10.	В	1
11.	В	1
12.	В	1
13.	В	1
14.	А	1
15.	Г	1
16.	Г	1
17.	Б	1
18.	А	1
19.	В	1
20.	В	1
21.	А	1
22.	В	1
23.	В	1
24.	Б	1
25.	А	1
26.	А	1
27.	А	1
28.	Г	1
29.	Б	1
30.	В	1

Въпроси със свободен отговор

<i>Въпрос №</i>	<i>Отговори</i>	<i>Брой точки</i>
31.	В, Д, Е, З	4
32.	<u>Възможни отговори:</u> електронната книга/електронните книги	1
33.	Теза	2
34.	Текст	4
35.	А) дървесни Б) образува В) височина Г) разположени	4
36.	А) Варненския, околността, музея Б) кого, чиито, си, то В) пропуснали, уведомена, изчакали	10
37.	На рождения си ден, който бе отбелязан в залата на театъра, актьорът призна пред публиката: „Скъпи приятели, цял живот съм на сцената. Съвсем различно обаче е усещането да си сред публиката.“ Развълнувани от думите му, неговите колеги започнаха да го аплодират.	5
38.	<u>Възможни отговори:</u> „за някой грях ръце всеилни / издигна ти и нас наказа“ „градушка ни удари“ „порой ни мътен влече“ „слана попари“ „засух беше“ „в земята зърно се опече“	2
39.	<u>Примерни отговори:</u> Нешастието на селяните е вечно. Животът на селяните е поредица от страдания. Смъртта е по-приемлива от живота в страдание. Страдалците се чувстват застигнати от божие наказание. Отчаяние е обзело всички. Селяните осъзнават, че нищо не става според очакванията и желанията им.	2
40.	А) Елин Пелин Б) Гео Милев В) „Железният светилник“ Г) „Тютюн“ Д) Христо Ботев Е) Димчо Дебелянов	6
41.	Текст	30